

УДК 159.923.2

DOI <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.5-2.19>**С. С. Митрофанова**аспірантка кафедри психології та педагогіки
ПВНЗ «Університет сучасних знань»

ПСИХОСЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОГО ОБРАЗУ «Я» СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗДОБУТТЯ ДРУГОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті подано результати емпіричного дослідження психосемантичної структури професійного образу «Я». Методом семантичного диференціала виміряно й порівняно значення поняттєвої системи двох груп студентів: тих, хто продовжує професійну освіту за обраним фахом, і тих, хто отримує другу вищу освіту на базі бакалаврської освіти з іншого фаху. В основу семантичного диференціала «Я – майбутній психолог» для вимірювання індивідуальних значень професійної самосвідомості покладено такі індикатори: легкий – важкий, сильний – слабкий, великий – маленький, світлий – темний, гострий – тупий, життєрадісний – сумний, приємний – неприємний, гарячий – холодний, добрий – злий, чистий – брудний, швидкий – повільний, хороший – поганий, дорогий – дешевий, улюблений – ненависний, м'який – твердий, свіжий – несвіжий, рідний – чужий, розумний – нерозумний, активний – пасивний, вологий – сухий, простий – складний, розслаблений – напружений, гладкий – шорсткий, хаотичний – упорядкований. Застосування процедури факторного аналізу методом головних компонент дало змогу виокремити чинники, що відображають структуру поняття «Я як майбутній психолог». Характеристика загальної факторної картини поняття спиралася на матриці вилучених ротованих компонентів студентів-майбутніх психологів. У групі студентів з неспсихологічною базовою освітою отримано п'ять факторів, що свідчать про більшу структурованість самоставлення, порівняно з групою з психологічною базовою освітою, де факторів виділено чотири. У професійній самосвідомості студентів, які продовжують професійну освіту за обраним фахом, поняття «Я як майбутній психолог» пов'язане з новизною, самокритичністю й ідеалістичністю, загалом самооцінка амбівалентна. Відчуваючи власну самоцінність як майбутніх фахівців, респонденти вважають своє професійне «Я» важливим і значущим. Натомість у групі з неспсихологічною базовою освітою це поняття є деякою мірою тривожне, що дає змогу припустити невпевненість і самокритичність респондентів. Зроблено висновок, що укладений семантичний диференціал є релевантним психодіагностичним інструментом, що експлікує суб'єктивну семантику респондентів у галузі професійної самосвідомості.

Ключові слова: психосемантика, структура образу, семантичний диференціал, професійна самосвідомість.

Постановка проблеми. Складність структури професійної самосвідомості майбутнього психолога, наявність значної кількості факторів, які її детермінують, зумовлюють необхідність вивчення її психосемантичного змісту. Неможливість прямого доступу до образу світу людини диктує необхідність розроблення непрямих методів аналізу їх прояву, методів діяльнісного опосередкування. Специфіка психосемантичного підходу полягає в тому, що аналіз категоріальних структур свідомості, реконструкція системи значень, що опосередковують усвідомлення світу суб'єктом, досліджуються в «режимі практичного вжитку».

Провідною для дослідження є психосемантична парадигма, релевантність якої для дослідження самосвідомості доведено в низці наукових праць [1; 2; 3; 4].

Психосемантика стверджує постулат, що картина світу суб'єкта включає в себе не тільки когнітивні, а й аксіологічні компоненти, що вона складається як з об'єктивної реальності світу, так і внутрішнього суб'єктивного світу людини.

Людська свідомість гетерогенна, а системотвірними факторами становлення свідомості є статєва, вікова та професійна належність людини. Значущість цих факторів різна в різних змістових шарах буденної свідомості, і диференціювати їх вплив можна тільки на основі спеціально організованого психосемантичного багатфакторного дослідження.

В основі експериментальної парадигми психосемантики лежать праці Ч. Осгуда (метод семантичного диференціала) [5], теорія особистісних конструктів Дж. Келлі (метод репертуарних ґраток) [6], психологія суб'єктивної семантики О.Ю. Артем'євої (рівні смислового досвіду суб'єктивної реальності свідомості) [7], експериментальна психосемантика В.Ф. Петренка [8], семантика понять структури суспільної свідомості О.Г. Шмельова [9]. Методологічною основою психосемантики є ідеї Л.С. Виготського [10], О.М. Леонтьєва [11], О.Р. Лурії [12].

Загальнотеоретичною підставою психосемантичного підходу до дослідження особистості

людини, її мотивації через дослідження категоріальної структури індивідуальної свідомості можна вважати положення О.М. Леонтьєва про упереджений характер психічного віддзеркалення й індивідуальної свідомості людини. Сприйняття суб'єктом світу, себе, інших відбувається крізь призму індивідуальної системи значень. Експериментальним методом реконструкції індивідуальної системи значень і водночас модельним представленням такої системи є метод семантичного диференціала [11, с. 29–30].

У гносеологічному плані психосемантика стоїть на позиціях конструктивізму, який трактує психічне віддзеркалення як моделювання, що включає в образ світу аксіологічні компоненти й уважає можливим існування множинності моделей світу. Як наслідок, психосемантика в серцевині вбачає багатоальтернативність шляхів розвитку як для окремого індивіда, так і певної соціальної або етнічної спільності, держави або цивілізації.

Основним методом і водночас модельною формою репрезентації образу світу суб'єкта в експериментальній психосемантиці є побудова суб'єктивних семантичних просторів. Суб'єкт класифікує, оцінює, виносить думки про схожість і відмінність об'єктів тощо. Подальше застосування багатомірної статистики (факторного, кластерного аналізу, багатомірного шкалювання, латентного аналізу) дає змогу виявити структури, що лежать в основі отриманої матриці даних. Інтерпретація виділених структур здійснюється через пошук смислового інваріанта пунктів, що входять у фактор або кластер, а також через аналіз змісту об'єктів, найбільш полярних за виділеними факторами. Для формулювання гіпотези про зміст факторів притягуються компетентні експерти (метод незалежних суддів), для полегшення інтерпретації в початковий набір вводяться еталонні об'єкти тощо. Отже, психосемантика реалізує принцип операціональної аналогії між параметрами семантичного простору й категоріальною структурою свідомості.

Метою статті є методом семантичного диференціала виміряти й порівняти смислові значення поняттєвої системи двох груп студентів: тих, хто продовжує професійну освіту за обраним фахом, і тих, хто отримує другу вищу освіту на базі бакалаврської освіти з іншого фаху.

Виклад основного матеріалу. Основним методом дослідження, як і в більшості психосемантичних досліджень, став семантичний диференціал (далі – СД) – метод, оснований на уніфікованій системі координат значень. Відомо, що метод семантичного диференціала вперше запропонований групою американських психологів на чолі з Ч. Осгудом [5] і має на меті вимір прагматичного або конотативного значення, «той вид значень, який ми збираємося вимірити є тими станами, які слідує за сприйняттям символу –

подразника – і необхідно передують осмисленим операціям із символами» [8, с. 60].

У діагностичному плані семантичний диференціал є найбільш придатним для вимірювання середньостатистичних оціночних реакцій на об'єкт, властивих певній (зокрема професійній) групі респондентів. Цей психосемантичний метод дає можливість вирішення дилеми між стандартизацією та індивідуалізацією психологічних вимірювань. Метод отримав широке використання в дослідженнях, пов'язаних зі сприйняттям і поведінкою людини, з аналізом соціальних установок та особистісних смислів. Не останнє місце СД посідає у вивченні професійної свідомості й само-свідомості.

Особистісні семантичні диференціали є різновидом часткових СД і являють собою комбінацію методу контрольованих асоціацій і процедур шкалювання [13]. Відомо, що за допомогою СД за різноманітним біполярним та уніполярним шкалам, утворених особистісними прикметниками, оцінюється велика кількість об'єктів, понять і явищ, які є універсальними, властивими будь-якій професійній культурі. На основі схожості оцінок цих об'єктів за шкалами будується матриця схожості шкал, яка потім підлягає факторному аналізу. Виділені факторні структури відображають властиві досліджуваній структурі категоризації, крізь призму яких відбувається сприйняття навколишнього середовища, себе та інших.

Процедура побудови семантичного простору, який описує й диференціює уявлення про професію та себе в професії, включає реалізацію трьох послідовних етапів: перший етап – проведення процедури оцінювання; другий – математичне опрацювання отриманих емпіричних даних за допомогою факторного аналізу; третій етап – змістовий аналіз даних, отриманих після математичного опрацювання й створення семантичного простору. Інтерпретація виділених факторів відбувається на основі пошуку смислових інваріантів, які поєднують шкали, що належать до певного фактора.

Укладений семантичний диференціал слугує для якісного та кількісного індексування значень, смислів професійної самосвідомості психологів за допомогою двохполюсних шкал, що задаються парами антонімів, між якими розташовані 7 градацій ступеня входження того чи іншого слова в цю якість. На наш погляд, цей метод є досить інформативним для вивчення професійної самосвідомості студентів-психологів. Бланк семантичного диференціала «Я – майбутній психолог» для вимірювання індивідуальних значень професійної самосвідомості психологів включав у себе такі індикатори: радісний – сумний, легкий – важкий, сильний – слабкий, великий – маленький, світлий – темний, гострий – тупий, життєрадісний – сумний,

приємний – неприємний, гарячий – холодний, добрий – злий, чистий – брудний, швидкий – повільний, хороший – поганий, дорогий – дешевий, улюблений – ненависний, м'який – твердий, свіжий – несвіжий, рідний – чужий, розумний – нерозумний, активний – пасивний, вологий – сухий, простий – складний, розслаблений – напружений, гладкий – шорсткий, хаотичний – упорядкований.

Усі суб'єктивні оцінки, які надано респондентами поняттю-стимулу, переведено в бали згідно з такою системою оброблення. Ступінь виразності якостей представлено в таких показниках: +3 – сильно виражена якість, +2 – середньо виражена, +1 – слабо виражена, 0 – відсутність зв'язку між поняттям і якістю, -1 – слабо виражена протилежна якість, -2 – середньо виражена протилежна якість, -3 – сильно виражена протилежна якість. Це дало змогу оцінити поняття як точку в семантичному просторі, описану системою трьох незалежних змінних величин. Чим довший вектор віддаленості точки семантичного простору, тим інтенсивніша реакція й більш значущим є оцінюване поняття для досліджуваного.

У дослідженні взяли участь студенти таких ЗВО, як ПВНЗ «Університет сучасних знань» і Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Кількість досліджуваних становить 184 особи, статевий розподіл – 90% жінок, 10% чоловіків. Контингент досліджуваних становили майбутні психологи денної та заочної форми навчання з досвідом і без досвіду психологічної практики.

Половину досліджуваної групи становили студенти, які здобувають першу вищу освіту без зміни фаху, тобто мають психологічну базову освіту (далі – ПБО). Ця підвибірка послугувала контрольною групою дослідження. Другу половину вибірки становили студенти, які здобувають другу вищу освіту психолога на базі інших спеціальностей, тобто мають непсихологічну базову освіту (далі – НБО). Ця підвибірка послугувала експериментальною групою дослідження. Віковий розподіл у групі ПБО сягає від 20 до 35 років ($M_e = 25,324$), у групі ПБО – від 26 до 50 років ($M_e = 28,414$).

Після завершення тестування отримані дані оброблено за допомогою комп'ютерної програми

для статистичної обробки даних – SPSS Statistics 17.0. Факторний аналіз дав змогу виокремити певні чинники, що відображають структуру поняття. Здійснення статистичної обробки результатів дало можливість перейти до їх якісного аналізу. Рівень статистичної значущості факторів встановлено в показниках не нижче ніж 7%; рівень статистичної значущості шкал – 0,50.

Наводимо результати, отримані із застосуванням семантичного диференціала, коли одиницею семантизації стало поняття «Я як майбутній психолог». Загальну факторну картину та матриці вилучених ротованих компонентів студентів-майбутніх психологів у групах ПБО та НБО представлено в таблицях 1–4.

У результаті факторизації кореляційної матриці оцінок цього поняття в студентів-майбутніх психологів групи ПБО отримано чотири фактори. Загальна доля повної поясненої дисперсії становить 64,20%.

Головний, біполярний, фактор (частка поясненої дисперсії – 26,20%) містить у собі шкали: радісний (0,823), улюблений (0,818), великий (0,605), легкий (0,51). Протилежний полюс фактора наповнений семантикою: поганий (-0,808), злий (-0,85), відразливий (-0,811), хаотичний (-0,775), темний (-0,683), що можна узагальнено назвати «амбівалентна самооцінка».

Другий фактор (16,10%), уніполярний, утворюють шкали: свіжий (0,93), швидкий (0,76), дорогий (0,72), чистий (0,70), активний (0,66), гострий (0,532), що дає змогу визначити узагальненою характеристикою для цього фактора характеристику «новизна активності».

Третій фактор, уніполярний (14,4%), містить такі шкали: простий (0,81), м'який (0,68), слабкий (0,67), гарячий (0,54), життєрадісний (0,52), які описуються категорією «розслаблений рух».

Четвертий фактор (7,5% дисперсії), уніполярний, увібрав у себе конструкти: вологий (0,878), рідний (0,757), гострий (0,591), розслаблений (0,580). Семантику фактора можна експлікувати як «інтимність».

Отже, студенти групи ПБО оцінюють себе як позитивно, так і негативно. З одного боку, досліджувані ідеалізують себе, з іншого – їм притаманна самокритичність, про що свідчить певна

Таблиця 1

Повна пояснена дисперсія та навантаження факторів у групі ПБО

Компоненти	Початкові власні значення			Суми вилучених квадратів навантажень			Суми обернених квадратів навантажень		
	Усього	% варіації	Кумулятивний %	Усього	% варіації	Кумулятивний %	Усього	% варіації	Кумулятивний %
1	6,545	26,182	26,182	6,545	26,182	26,182	6,038	24,153	24,153
2	4,028	16,111	42,293	4,028	16,111	42,293	4,226	16,904	41,057
3	3,592	14,369	56,662	3,592	14,369	56,662	3,239	12,956	54,013
4	1,887	7,549	64,211	1,887	7,549	64,211	2,550	10,199	64,211

Таблиця 2

Матриця ротованих компонентів показників групи ПБО

	Компоненти			
	1	2	3	4
злий	-,850			
радісний	,823			
улюблений	,818			
відразливий	-,811			
поганий	-,808			
хаотичний	-,775			
темний	-,683			
великий	,605			
гладкий				
легкий				
свіжий		,926		
швидкий		,755		
дорогий		,720		
чистий		,698		
активний		,653		
простий			,807	
м'який			,682	
слабкий			,674	
гарячий			,542	
життєрадісний			,524	
розумний				
вологий				,878
рідний				,757
гострий		,532		,591
розслаблений				,580

амбівалентна самооцінка, коли вони характеризують своє «Я» як просте, розслаблене й до кінця не зрозуміле. У професійній самосвідомості студентів поняття «Я як майбутній психолог» пов'язане з певною новизною, адже в перспективі їм доведеться ставити й досягати професійні цілі, щодо яких вони мають займати активну позицію.

Перейдемо до розгляду результатів у групі студентів, що здобувають другу вищу освіту за психологічною спеціальністю (НБО).

Згідно з результатами факторизації кореляційної матриці оцінок «Я як майбутній психолог», у групі студентів з психологічною базовою освітою (НБО) отримано п'ять факторів, що свідчить про більшу структурованість самоставлення, порівняно з групою ПБО, де факторів виділено чотири. Загальна частка повної поясненої дисперсії становить 73,5%.

До складу головного, біполярного, фактора (25,3% дисперсії) увійшли такі конструкти: свіжий (0,84), гострий (0,83), швидкий (0,70), рідний (0,69), розумний (0,66), чистий (0,59). Протилежний полюс фактора утворили шкали: м'який (-0,685), поганий (-0,688), простий (-0,72), вологий (-0,529), що можна узагальнено назвати «*позитив прототи*».

Другий фактор, біполярний, (19,4% дисперсії) представлений лексемами: відразливий (0,89), злий (0,69), темний (0,68), хаотичний (0,63), вологий (0,60). На протилежному полюсі: активний (-0,85), гарячий (-0,54), які можна узагальнити як «*неприємна активність*».

Третій фактор, біполярний (12,8%), увібрав у себе конструкти: життєрадісний (0,80), розслаблений (0,69), швидкий (0,68), радісний (0,67), рідний (0,63), гладкий (0,59). На протилежному полюсі

Таблиця 3

Повна пояснена дисперсія та навантаження факторів у групі НБО

Компоненти	Початкові власні значення			Суми вилучених квадратів навантажень			Суми обернених квадратів навантажень		
	Усього	% варіації	Кумулятивний%	Усього	% варіації	Кумулятивний%	Усього	% варіації	Кумулятивний%
1	6,307	25,229	25,229	6,307	25,229	25,229	5,312	21,248	21,248
2	4,860	19,440	44,669	4,860	19,440	44,669	4,111	16,445	37,693
3	3,213	12,852	57,521	3,213	12,852	57,521	3,919	15,677	53,370
4	2,164	8,656	66,178	2,164	8,656	66,178	2,560	10,240	63,609
5	1,834	7,335	73,513	1,834	7,335	73,513	2,476	9,903	73,513

Матриця ротованих компонентів показників групи НБО

	Компоненти				
	1	2	3	4	5
легкий				-,815	
радісний			,675		
слабкий					,729
поганий	-,688		-,612		
великий				,782	
темний		,680			-,533
активний		-,858			
відразливий		,898			
гарячий		-,548			
хаотичний		,639			
гладкий			,590	-,516	
простий	-,720				
розслаблений			,693		
вологий	-,529	,601			
рідний			,732		
м'який	-,685				,505
дорогий				,593	
швидкий			,680		
злий		,693			
життєрадісний			,802		
улюблений					,652
свіжий	,841				
розумний	,661				
гострий	,831				
чистий	,589				,585

лише поганий (-0,61). Узагальнена семантика фактора – *«ненапружена емоційність»*.

Четвертий фактор, біполярний (8,7% дисперсії), містить такі шкали: великий (0,78), дорогий (0,59) Негативний полюс фактора становлять шкали: легкий (-0,81), гладкий (-0,52). Семантику фактора узагальнюємо як *«самоцінність, протиставлена легковажності»*.

П'ятий фактор, уніполярний (7,3% дисперсії), представлений конструктами: слабкий (0,73), улюблений (0,65), чистий (0,59), м'який (0,50), протиставленими до темний (-0,53), що можна узагальнено назвати *«м'яка слабкість»*.

Отже, студенти-майбутні психологи групи НБО суб'єктивно відчують поняття «Я як майбутній психолог» семантично новим, м'яким, емоційним, самоцінним, при цьому наділяють його такими характеристиками, як пасивність, легковажність і слабкість. Загалом суб'єктивна семантика «Я як майбутній психолог» сконцентрована в категорії «амбівалентність».

Порівняльний аналіз дав змогу виявити окремі ознаки міжгрупової схожості. Так, «Я як майбутній психолог» у сприйнятті обох груп є суперечливим: наявне як позитивне, так і негативне самоставлення. У другорядних факторах поєднуються такі характеристики, як відразливий, темний, хаотичний, з одного боку, і радісний, рідний – з іншого. Убачається певна амбівалентність семантичної оцінки цієї категорії.

Відчуючи власну самоцінність як майбутніх фахівців, респонденти вважають свої «Я» важливим і значущим. Однак у групі НБО це поняття є деякою мірою тривожне, що дає змогу припустити невпевненість, самокритичність респондентів.

Висновки. Поняття «Я як майбутній психолог» у професійній самосвідомості майбутніх психологів, які здобувають вищу освіту за основною спеціальністю, посідає вагоме місце й наділяється такими позитивними поняттями, як радісний, улюблений, свіжий, рідний. Самооцінка «Я як майбутнього психолога» дається студентам нелегко, однак вони проявляють шанобливе ставлення до цієї частини свого «Я». Студенти цієї групи оцінюють себе як майбутніх психологів як позитивно, так і негативно. З одного боку, досліджувані ідеалізують себе, з іншого – їм притаманна самокритичність, про що свідчить певна амбівалентна самооцінка, коли вони характеризують своє «Я» як просте, розслаблене, але до кінця не зрозуміле. У професійній самосвідомості студентів поняття «Я як майбутній психолог» пов'язане з певною новизною, адже в перспективі їм доведеться ставити й досягати професійні цілі, щодо яких вони мають займати активну позицію.

У самосвідомості студентів, які здобувають другу вищу освіту психолога зі зміною базової спеціальності, поняття «Я як майбутній психолог» ціннісне й водночас суперечливе, виявляється

уразливість, заниження самооцінки (слабкий, пасивний), поняття наділяється такими позитивними атрибутами, як життєрадісний, чистий, великий. Студенти – майбутні психологи – цієї групи суб'єктивно відчують професійне «Я» семантично новим, м'яким, емоційним, самоцінним, при цьому наділяють його такими характеристиками, як пасивність, легковажність і слабкість. Загалом суб'єктивна семантика «Я як майбутній психолог» сконцентрована в категорії «амбівалентність».

Отже, методика семантичного диференціала виявилася релевантним психодіагностичним інструментом, який дав можливість детально простежити суб'єктивну семантику респондентів у галузі професійної самосвідомості. Це дає змогу пропонувати семантичний диференціал до використання в подальших науково-психологічних дослідженнях.

Література:

1. Артемьева Е.Ю., Вяткин Ю.Г. Психосемантические методы описания профессии. *Вопросы психологии*. 1986. № 3.
2. Артемьева Е.Ю., Стрелков Ю.К. Профессиональная составляющая образа мира. *Мышление и общение: активное взаимодействие с миром* : сборник научных трудов. Ярославль, 1988. С. 67–84.
3. Васильченко О.М. Методи психосемантики в дослідженні соціальних уявлень. *Соціальна психологія*. 2004. № 2 (4). С. 19–37.
4. Дробот О.В. Психосемантичні особливості професійної свідомості майбутніх менеджерів : автореф. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса : Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2009. 16 с.
5. Osgood C. The nature and measurement of meaning. *Psychological Bulletin*, 1952. № 49. Р. 197–237.
6. Келли Дж. Психология личности: Теория личностных конструктов. Санкт-Петербург : Речь, 2000. 249 с.
7. Артемьева Е.Ю. Основы психологии субъективной семантики : монография. Москва : Наука ; Смысл, 1999. 350 с.
8. Петренко В.Ф. Основы психосемантики. 2-е изд., доп. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 480 с.
9. Шмелёв А. Г. Многослойность субъективной семантики и трудности её «расслоения». *Психология субъективной семантики в фундаментальных и прикладных исследованиях* / отв. ред. Д.А. Леонтьев. Москва : Смысл, 2000. С. 35–39.
10. Выготский Л.С. Психология развития человека. Москва : Смысл; Эксмо, 2005. 1136 с.
11. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Политиздат. 1975. 262 с.
12. Лурия А.Р. Язык и сознание / под ред. Е.Д. Хомской. Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. 416 с.
13. Серкин В.П. Методы психосемантики. Москва : Аспект Пресс, 2004. 207 с.

Mytروفanova S. S. Psychosemantic structure of the professional “self” image of students gaining a second university degree

This article offers the findings of an empirical study of psychosemantic structure of the professional “self” image. The semantic differential method was used to measure and compare the values of a semantic system of two student groups: the ones continuing their professional education in the chosen field of specialization and the ones gaining a second university degree under a bachelor’s program with a different specialization. The following indicators were placed at the core of the semantic differential “I am a future psychologist” to measure individual values of professional self-consciousness: lightweight – heavy, strong – weak, large – small, light – dark, acute – blunt, jolly – sad, pleasant – unpleasant, hot – cold, kind – spiteful, clean – dirty, fast – slow, good – bad, expensive – cheap, favorite – hated, soft – hard, fresh – stale, native – foreign, smart – stupid, active – passive, moist – dry, simple – complex, relaxed – tense, smooth – rough, chaotic – orderly. The application of the factor analysis procedure using the method of key components allowed to identify the factors reflecting the structure of the notion of “Me as a future psychologist”. Characterization of the general factor picture of this notion was based on the matrixes of ejected rotated components of psychology students. Five factors were obtained in the group of students with the basic education in a non-psychology field, which proves the greater structuredness of self-attitude vis-à-vis the group with the basic education in psychology, in which four factors were identified. In the professional self-consciousness of students continuing their professional education in the chosen field of specialization, the notion of “Me as a future psychologist” is related to the novelty, self-criticism and idealism, and overall, their self-evaluation is ambivalent. Feeling their own self-value as future specialists, respondents consider their professional “self” important and significant. In the group with the basic education in a non-psychology field, on the other hand, this notion is somewhat prone to anxiety, allowing to assume the lack of confidence and self-criticism among respondents. A conclusion was drawn that semantic differential represents a relevant psycho-diagnostic instrument explaining subjective semantics of respondents in the area of professional self-consciousness.

Key words: psychosemantics, structure of image, semantic differential, professional self-consciousness.